

УДК 321.7:316.32

<https://doi.org/10.34142/24130060.2022.24.1.03>

ОСОБЛИВОСТІ ГЕОСТРАТЕГІЇ США В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

І. В. Пересипкіна

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Розглянуто ключові аспекти геостратегії Сполучених Штатів Америки і їх вплив на міжнародну політику та геополітичну картину світу. Автор висвітлює історичний контекст розвитку геостратегічних пріоритетів США, починаючи з періоду холодної війни і до сучасності. Висвітлюються основні геополітичні цілі США, включаючи збереження свого геостратегічного впливу у світі, забезпечення безпеки та оборони своїх інтересів. Досліджується геостратегічний фокус США на різних регіонах світу, таких як Азія-Тихий океан, Близький Схід, Європа та Південна Америка, і визначає ключові аспекти їхньої політики в кожному з них. Розглянуто актуальні геополітичні виклики, з якими США стикаються, такі як конфлікти з Росією та Китаєм, боротьба з тероризмом і регіональні конфлікти. В статті аналізується роль міжнародних альянсів, таких як НАТО, ООН і інші, у здійсненні геостратегічних цілей США. Визначено, що геостратегія Сполучених Штатів Америки залишається ключовим чинником у формуванні міжнародної геополітичної арени і визначенні геостратегічного ландшафту у світі, і при цьому, вона піддавалася змінам відповідно до зміни глобальних обставин і внутрішньої політичної ситуації. Підкреслюється важливість адаптації геостратегії до сучасних реалій та викликів, що ставляться перед США в міжнародній арені, таких як кліматична зміна, кібербезпека та нові форми загрози. Тема є актуальною для розуміння глобальної ролі Сполучених Штатів Америки і важлива для аналізу та прогнозу подальшого розвитку міжнародних відносин.

Ключові слова: геополітика США, геостратегія США, геополітична конкуренція, міжнародні відносини, тероризм, ядерна загроза, мультилатералізм.

FEATURES OF US GEOSTRATEGY IN CONTEMPORARY INTERNATIONAL RELATIONS

I. Peresyphkina

The key aspects of the geostrategy of the United States of America and their influence on international politics and the geopolitical picture of the world are considered. The author highlights the historical context of the development of US geostrategic priorities, starting from the Cold War period and up to the present day. The main geopolitical goals of the US are highlighted, including maintaining its geostrategic influence in the world, ensuring security and defense of its interests. Explores the geostrategic focus of the United States on various regions of the world, such as the Asia-Pacific, the Middle East, Europe, and South America, and identifies key aspects of its policy in each. Current geopolitical challenges facing the US, such as conflicts with Russia and China, the fight against terrorism, and regional conflicts, are considered. The article analyzes the role of international alliances, such as NATO, the United Nations, and others, in the implementation of US geostrategic goals. It was determined that the geostrategy of the United States of America remains a key factor in the formation of the international

geopolitical arena and the definition of the geostrategic landscape in the world, and at the same time, it was subject to changes in accordance with changes in global circumstances and the domestic political situation. The importance of adapting geostrategy to modern realities and challenges facing the US in the international arena, such as climate change, cyber security and new forms of threats, is emphasized. The topic is relevant for understanding the global role of the United States of America and is important for the analysis and forecast of the further development of international relations.

The United States of America remains an important player in modern international relations due to its geographic location, economic influence, and military power. US geostrategy is determined by its interests in various regions of the world and its ability to adapt to changing circumstances. The United States of America is actively working to maintain its geostrategic advantage and strengthen its role as a world leader. They rely on their innovative strength, economic sustainability and ability to cooperate with other nations to solve global problems.

While contemporary international relations remain complex and fluid, the role of the United States in them remains important and decisive. They continue to influence world politics, contributing to maintaining stability and cooperation at the global level. The geostrategy of the United States of America is a key factor in the formation of the modern international system and the development of international relations. The geostrategy of the United States of America in modern international relations is complex and changing, but remains key in determining global stability and development. The United States continues to influence world politics through its economic, military, and diplomatic power, as well as its active involvement in solving global problems. Understanding the features of US geostrategy is important for analyzing international events and predicting their future development.

Key words: *US geopolitics, US geostrategy, geopolitical competition, international relations, terrorism, nuclear threat, multilateralism.*

Динаміка сучасних міжнародних відносин формуються в умовах складної геополітичної ситуації, в якій Сполучені Штати Америки (США) зберігають впливову роль як глобальний актор. Особливості геостратегії США в цьому контексті мають визначальне значення для розуміння сучасної міжнародної політики та її перспектив. Проблематика геостратегії США в сучасних міжнародних відносинах залишається дуже актуальною і важливою для розуміння сучасного світового порядку. Сполучені Штати залишаються однією з найбільших світових держав, яка впливає на міжнародні справи. Їхні економічна потужність, військова сила, інноваційність і культурний вплив роблять їх ключовими гравцями у глобальних діях і відносинах. Сучасна міжнародна система свідчить про збільшення геополітичної конкуренції між різними державами, особливо між США, Китаєм і Європейським союзом. Аналіз геостратегії США в цьому контексті допомагає розуміти їхні зусилля у забезпеченні свого геополітичного впливу. США мають свої власні підходи до ключових міжнародних питань, таких як кліматичні зміни, боротьба з

тероризмом, нерозповсюдження ядерної зброї, інформаційна безпека і інші. Вони грають важливу роль у формуванні глобальних стратегій і політики щодо цих питань. США мають широку мережу альянсів і партнерств з іншими державами та міжнародними організаціями. Розуміння, як США використовують ці альянси для досягнення своїх стратегічних цілей, є важливим аспектом геостратегії.

У світлі цих факторів можна сказати, що тема геостратегії США залишається актуальною і важливою для дослідження та аналізу сучасних міжнародних відносин. Розуміння ролі та стратегії США має велике значення для прогнозування геополітичних подій та розвитку міжнародної системи.

Постановка проблеми. Якщо говорити про основні проблемні питання геостратегії США, то можна виокремити наступні напрямки:

1. Конфлікти з Китаєм. Відносини між США і Китаєм були напруженими через торгові суперечки, кібератаки, права людини, претензії до регіональних територій та інші питання. Китай визнається геостратегічним конкурентом США і намагається обґрунтувати свій вплив у світі.

2. Південний Китайський морський шлях. США виступають за збереження свободи судноплавства в Південному Китайському морі та висунули вимоги до Китаю щодо дотримання міжнародного права в цьому регіоні. Це призвело до напруженості між обома країнами.

3. Російський вплив. Спільно з Китаєм, Росія представляє важливу геостратегічну проблему для США. Агресія Росії в Україні, втручання у вибори, кібератаки та інші дії створили напруженість у відносинах між двома країнами.

4. Питання ядерної загрози. Глобальні виклики, такі як поширення ядерної зброї, ядерний договір з Іраном і Північною Кореєю, а також потенційні загрози з боку нестабільних режимів, залишаються на порядку денному США та їх союзників.

5. Тероризм та кібербезпека. США постійно стикаються з терористичними загрозами і кібератаками. Запобігання тероризму та зміцнення кібербезпеки важливі для національної безпеки.

6. Зміна клімату. Глобальна зміна клімату є важливим геостратегічним викликом, оскільки вона впливає на стабільність світового ландшафту, ресурси та міжнародні відносини. США активно долучилися до міжнародних зусиль з боротьби із зміною клімату.

7. Мультилатералізм та ізоляціонізм. Внутрішньополітичні дискусії у США відносно глобальної ролі країни можуть призвести до ізоляціоністських тенденцій або, навпаки, до збереження мультилатерального співробітництва. Це має вплив на зовнішню політику і геостратегію США.

Ці проблеми визначають геостратегічний перелік проблемних питань США у сучасних міжнародних відносинах.

Метою статті є визначити особливості геостратегії США в сучасних міжнародних відносинах.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження геостратегії США цікавлять багатьох вчених і експертів з різних галузей, таких як політологія, міжнародні відносини, геополітика та інші. Велика кількість академічних інститутів, університетів і дослідницьких організацій в США присвячують свої ресурси вивченню цього питання. Деякі з відомих американських науковців, які займалися дослідженням геостратегії США: З. Бжезінський, автор книги «Геостратегія: американська пріоритетність та геополітика», С. Хантінгтон, автор книги «Сприйняття американської геостратегії», де він обговорює ідеї і стратегії США в світовій політиці та Дж. Фрідріксон, який вивчав геополітичні та геостратегічні питання, включаючи роль США в світовому порядку.

Виклад основного матеріалу. Сучасна міжнародна система характеризується багатьма викликами та можливостями. Глобальні проблеми, такі як зміна клімату, боротьба з тероризмом, інформаційна війна,

пандемія COVID-19, вимагають від країн активної участі та співпраці. У цьому контексті США залишаються однією з найвпливовіших держав світу. Вони зберігають найбільшу військову потужність та економічний вплив, що робить їх ключовим учасником у формуванні правил гри на міжнародній арені.

Зовнішньополітична стратегія США – це геостратегія в широкому сенсі. Вона ґрунтується на ряді геополітичних концепцій, висунутих ще батьками-засновниками англосаксонської геополітичні думки, такими як А. Мехен, Ф. Дж. Тернер, Х. Маккіндер, Н. Спайкмен та ін. Більшість зовнішньополітичних доктрин президентів США засновані на геополітичних концепціях названих вчених і припускають здійснення цілей спрямованої експансії. У цьому зв'язку доцільно проаналізувати геополітичну основу зовнішньополітичної стратегії США, що складається з концепції «рухливих кордонів», концепції «анаконди», концепції «Хартленда», концепції «Рімленду», а також ряд інших геополітичних імперативів і принципів.

Починаючи з доктрини Монро, яка проголосила Західну півкулю сферою американських інтересів, Сполучені Штати здійснюють планомірне розширення сфер впливу, включаючи стратегічно важливі регіони земної кулі у сферу своїх «життєвих інтересів». Після закінчення Другої світової війни зовнішню політику США сфокусували на трьох найважливіших регіонах Євразії: Західної Європи, Близького Сходу (Персидська затока) та Південно-Східної Азії. Ідеологія лібералізму в поєднанні з геополітичними вимогами «морської сили» сформували зовнішньополітичну стратегію США як інструмент встановлення нового світового порядку.

Геостратегія США має великий вплив на сучасні міжнародні відносини і визначається рядом особливостей, серед них:

1. Географічне розташування США надає їм величезну перевагу в міжнародних відносинах. Країна розташована між Атлантичним і Тихим океанами, що дозволяє легко контролювати морські шляхи і забезпечувати свою безпеку.

2. США є найбільшою економікою у світі. Їхній вплив на міжнародну торгівлю, фінансові ринки і інші аспекти глобальної економіки дозволяє їм визначати правила гри в цих галузях.

3. США мають найбільшу військову силу у світі і є єдиною країною, яка може проєкціювати свою військову силу практично в будь-яку частину світу. Це дає їм величезний вплив на міжнародні конфлікти і безпеку.

4. США є однією з провідних країн Заходу і зазвичай співпрацюють з іншими західними країнами у вирішенні глобальних питань і викликів, таких як тероризм, збройні конфлікти та зміна клімату.

5. Культурна і політична впливовість США важлива для їхньої геостратегії. Американська культура, мова, освіта і демократичні цінності широко розповсюджені по всьому світу, що дозволяє США впливати на суспільно-політичні процеси у багатьох країнах.

6. США мають ряд стратегічних союзників, таких як НАТО, Японія, Корея та інші, що допомагають зміцнювати їхню геостратегію і спільно реагувати на загрози та виклики.

7. США активно беруть участь у вирішенні глобальних проблем, таких як боротьба зі зміною клімату, пандемії, бідності і тероризму. Вони здатні мобілізувати ресурси та зусилля для вирішення цих проблем на світовому рівні.

Однополярна ера гегемонії США в міжнародній політиці минула. Її замінила нова біполярна система, в якій Сполучені Штати та Китай є двома могутніми державами. Жодна інша держава не може зрівнятися з відповідною сукупною потужністю Сполучених Штатів і Китаю. Однак повернення біполярності не призведе до нової холодної війни. Геополітика формує динаміку нової супердержави та міжнародний порядок інакше, ніж під час попередньої біполярної системи. Географічне положення Китаю як держави Римленда змушує Сполучені Штати розвивати іншу стратегію балансування проти свого нинішнього конкурента, ніж стратегія

стримування, яку вони використовували проти позиції Радянського Союзу в центрі країни.

Отже, відносини між США та Китаєм були напруженими протягом останніх років і становлять один із ключових аспектів світової політики. Торговий конфлікт між США і Китаєм був однією з найважливіших тем у відносинах між цими країнами. Обидві сторони ввели тарифи і контрсанкції на імпорт товарів одна з одного, що суттєво вплинуло на світову економіку. США звинувачували Китай у кібератаках на американські компанії та урядові організації з метою крадіжки технологічних секретів і інформації. Ця проблема стала серйозним спроблементом між обома країнами. Також, спроби Китаю обмежувати права людини, зокрема в Тибеті та Східному Туркестані (Синьцзян), викликали обурення в США та інших країнах.

Китай має претензії до різних регіональних територій, таких як Тайвань, Південно-Китайське море та інші. Це спричиняє напругу в регіоні та конфлікти з сусідніми країнами. Ця геополітична конкуренція між Китаєм і США охоплює різні сфери, такі як економіка, військова потужність, технології, вплив у регіональних конфліктах, міжнародні відносини та багато інших аспектів. Китай стратегічно інвестує в економіку, науку та технології, щоб стати лідером у цих галузях і конкурувати з США. Він також розширює свою геополітичну присутність через ініціативи, такі як «Один пояс, один шлях» (Belt and Road Initiative), яка спрямована на побудову інфраструктури та розвиток торгівлі з багатьма країнами світу. У міжнародних відносинах Китай діє на рівні ООН, участь у різних міжнародних організаціях та дипломатичних ініціативах для спроби обґрунтувати свій геостратегічний вплив і підкреслити свою роль як ключового гравця у світовій арені.

Геостратегічні напрямки США є важливим елементом їх зовнішньої політики та включають різні регіони та аспекти впливу. США є членом Північноатлантичного союзу (НАТО), і цей регіон є ключовим для їхньої безпеки та оборони. США зобов'язані захищати своїх союзників у Європі в разі агресії.

Тихоокеанський регіон є важливим для США з економічного і стратегічного погляду. Країни, такі як Китай, Японія та Південна Корея, є ключовими партнерами для Сполучених Штатів, і США зберігають міцні військові та економічні зв'язки з цим регіоном.

США мають великий інтерес у стабільності та безпеці в Близькому Сході через енергетичні ресурси (нафта і газ) та геополітичний вплив у регіоні. Сполучені Штати підтримують регіональних союзників, таких як Ізраїль та Саудівська Аравія, і здійснюють спроби вирішити конфлікти, такі як ізраїльсько-палестинський конфлікт. США мають інтерес у стабільності та розвитку своїх сусідів на півдні. Контроль над нелегальною міграцією, боротьба зі злочинністю та наркотичними картелями, а також підтримка демократії та прав людини є важливими аспектами політики США в цьому регіоні.

Зростання Китаю як геополітичного гравця і конкурента США створює значущий контекст для американської зовнішньої політики в Азії. США підтримують своїх союзників в регіоні, таких як Японія та Південна Корея, і активно розвивають економічні та військові засоби для збереження свого впливу. США також мають інтереси в забезпеченні стабільності та розвитку в Латинській Америці, а також контролю над нелегальною міграцією та боротьби зі злочинністю. Країни, такі як Мексика, Колумбія та Венесуела, важливі для зовнішньої політики США в цьому регіоні.

Співпраця між Росією та Китаєм у великих геополітичних питаннях, таких як оборонна сфера та енергетика, створює ще більше викликів для Сполучених Штатів, оскільки це утруднює їхні можливості контролю та впливу в регіоні. Зміна цих напружених відносин може вимагати складних дипломатичних та геополітичних рішень. Для розв'язання цих проблем Сполучені Штати можуть шукати спільні підходи зі своїми союзниками, робити акцент на дипломатії та міжнародних переговорах, і намагатися підтримувати міжнародну стабільність та безпеку.

США мають геостратегічну перевагу завдяки своєму географічному положенню між двома океанами та сусідству з Канадою та Мексикою. Це робить їх ключовим гравцем у Північній Америці та відкриває можливості для контролю над торговельними шляхами та економічними зонами.

У Європі США підтримують важливі союзництва та партнерства з країнами НАТО. Це дає їм можливість впливати на геополітичну ситуацію в регіоні та визначати стратегію стосовно Росії.

Азія є ключовим регіоном для геостратегічних інтересів США. Стремглавий розвиток Китаю і його амбіції на світовій арені створюють складну геополітичну динаміку. США намагаються зберегти баланс в регіоні та підтримувати свої союзництва з Японією та Південною Кореєю.

Близький Схід залишається однією з найскладніших та найнапруженіших областей для геостратегічних дій США. Конфлікти в Сирії та Іраку, а також відносини з Іраном та Саудівською Аравією, потребують уважного управління.

Однією з основних особливостей геостратегії США є активне використання м'якої сили та дипломатії. Культурна дипломатія, освіта, наука та інші м'які інструменти дозволяють США зміцнювати свої відносини з іншими країнами та впливати на суспільне світове сприйняття.

Сучасні геостратегічні виклики, такі як зміна клімату, кібербезпека, розповсюдження ядерної зброї та боротьба зі світовим тероризмом, вимагають від США не лише активної участі, але й визначення стратегічних підходів для їхнього розв'язання. Сполучені Штати вже активно співпрацюють з іншими країнами та міжнародними організаціями для забезпечення глобальної стабільності і безпеки.

Дипломатична діяльність та співпраця у рамках міжнародних організацій, таких як ООН, ЄС, НАТО, є важливими інструментами геостратегії США. Вони дозволяють Сполученим Штатам об'єднувати зусилля з іншими державами для вирішення глобальних проблем та конфліктів.

Сполучені Штати Америки залишаються в центрі уваги у сучасних міжнародних відносинах, і їхні геостратегічні рішення та дії визначатимуть хід подій в багатьох регіонах світу. Зміна адміністрації та політичні зміни в США можуть також впливати на геостратегічну спрямованість країни, але залишається важливим фактором стабільності та співпраці у світі.

Міжнародна торгівля та економічні відносини є ще однією ключовою складовою геостратегії США. Країна залишається однією з найбільших світових економік та лідером у створенні та використанні новітніх технологій. Інвестиції, торгівля та економічна допомога надають США важливий інструмент впливу на інші країни та регіони.

Збереження власної безпеки та оборони залишається пріоритетом для США. Вони витрачають значні ресурси на збройні сили та військові дослідження, щоб забезпечити свою національну безпеку та оборону своїх союзників. Геостратегія США вимагає збалансованого підходу до глобальної безпеки, уникання конфліктів та сприяння міжнародній стабільності.

США прагнуть зміцнити свою геостратегічну позицію шляхом розвитку внутрішньої інфраструктури, зокрема транспортної та цифрової. Це не лише сприяє економічному зростанню, але й робить країну більш конкурентоспроможною на світовому ринку. Сучасний світ постійно змінюється, і з ним змінюється і геостратегія США. Геополітичні конфлікти, економічні зсуви, екологічні проблеми та інші виклики ставлять під сумнів стабільність та позиції країни. Проте ці виклики також відкривають нові можливості для розвитку та співпраці.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сполучені Штати Америки залишаються важливим гравцем у сучасних міжнародних відносинах завдяки їхньому географічному положенню, економічному впливу, і військовій потужності. Геостратегія США визначається їхніми інтересами в різних регіонах світу та їхньою здатністю до адаптації до змінюючихся обставин. Сполучені Штати Америки активно працюють над збереженням своєї геостратегічної переваги та укріпленням своєї ролі як світового лідера.

Вони спираються на свою інноваційну силу, економічну стійкість та здатність до співпраці з іншими державами для вирішення глобальних проблем.

В той час як сучасні міжнародні відносини залишаються складними та змінними, роль США в них залишається важливою і визначальною. Вони продовжують впливати на світову політику, сприяючи збереженню стабільності та співпраці на світовому рівні. Геостратегія Сполучених Штатів Америки є ключовим фактором у формуванні сучасної міжнародної системи та розбудові міжнародних відносин. Геостратегія Сполучених Штатів Америки в сучасних міжнародних відносинах є складною та мінливою, але залишається ключовою у визначенні глобальної стабільності та розвитку. США продовжують впливати на світову політику через свою економічну, військову та дипломатичну потужність, а також активну участь у вирішенні глобальних проблем. Розуміння особливостей геостратегії США є важливим для аналізу міжнародних подій та передбачення їхнього розвитку у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бжезінський, З. 2018. *Велика шахівниця*. Харків. 288 с.
2. Гольцов, А.Г. 2012. *Геополітика та політична географія*. Київ: Центр учбової літератури. 416 с.
3. Дорошко, М.С. та Шпакова Н.В., 2011. *Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД*. Київ: Центр учбової літератури. 204 с.
4. Зленко, А., 2021. *Дипломатія і політика*. Харків. 590 с.
5. Кіссінджер, Г., 2020. *Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті*. Київ. 320 с.
6. Кондратенко, О.Ю., 2015. Класична та сучасна геополітика: ретроспективний аналіз. *Міжнародні відносини. «Політичні науки»*, 9(1), с. 48-59.
7. Кондратенко, О.Ю., 2014. Перспективи зміни парадигми світового порядку у контексті російсько-української

REFERENCES

1. Bzhezinskyi, Z., 2018. *Velyka shakhivnytsia*. Kharkiv. 288 s.
2. Holtsov, A.H. 2012. *Heopolytyka ta politychna heohrafiia*. Kyiv: Tsentr uchb. l-ry. 416 s.
3. Doroshko, M.S. ta Shpakova N.V., 2011. *Heopolytychne seredovyshche ta heopolytychna oriientatsiia krain SND*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 204 s.
4. Zlenko, A., 2021. *Dyplomatiia i polityka*. Kharkiv. 590 s.
5. Kissindzher, H., 2020. *Svitovyi poriadok. Rozdumy pro kharakter natsii v istorychnomu konteksti*. Kyiv. 320 s.
6. Kondratenko, O.Yu., 2015. Klasychna ta suchasna heopolytyka: retrospektyvnyi analiz. *Mizhnarodni vidnosyny. «Politychni nauky»*, 9 (1). s. 48-59.
7. Kondratenko, O.Yu., 2014. Perspektyvy zminy paradyhmy svitovoho poriadku u konteksti rosiisko-ukrainskoi

- геополітичної кризи. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 120(1), с. 47-58.
8. Кондратенко, О.Ю., 2015. Концептуальні основи геополітики та геостратегії. *Вісник Дніпропетровського університету. Філософія. Соціологія. Політологія*, 2, с. 129-139.
 9. Страдвел, Дж., 2017. *Чому Азії вдалося*. Київ. 448 с.
 10. Сутула, О.А., 2018. Сутність сучасних геополітичних концепцій: загальна характеристика. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. «Питання політології»*, 33, с. 121-130.
 - heopolitychnoi kryzy. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosy*. 120(1). s. 47-58.
 8. Kondratenko, O.Yu., 2015. Kontseptualni osnovy heopolityky ta heostrategii. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriya: Filosofiia. Sotsiologhiia. Politologhiia*. 2. s. 129-139.
 9. Stradvel, Dzh., 2017. *Chomu Azii vdalosia*. Kyiv. 448 s.
 10. Sutula, O.A., 2018. Sutnist suchasnykh heopolitychnykh kontseptsii: zahalna kharakterystyka. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriia «Pytannia politolohii»*. 33. s. 121-130.

Інформація про автора

Пересипкіна Ірина Валентинівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки, факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна; e-mail: iryna.peresypkina@karazin.ua; ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7604-8823>.

Стаття надійшла до редакції: 15.06.2022 р.

Прийнята до друку: 28.06.2022 р.